

Ook online blijft de leraar van tel

RIET NACKOM & GOELE CORNELISSEN

Op 16 september 2020 trapte de Vlor het schooljaar af. Dit jaar niet met een groots netwerkevent en breed sprekerspanel, maar wel met een online sessie met de vaste componenten van de startdag en een prikkelende keynote. Het thema was dit jaar de leraar en de lessen uit de crisis.

Daniel Muijs, vicedirecteur van Ofsted, de Engelse onderwijsinspectie, was de centrale spreker. Als professor aan de Universiteit van Southampton is hij gespecialiseerd in onderzoek over school- en leraareffectiviteit. Verder is hij ook gastprofessor aan de Thomas More Hogeschool, bij het expertisecentrum voor effectief leren ExCEL. Steunend op recent onderzoek vertelt hij wat we weten over online leren en de rol van de leraar in het licht van de crisis.

Muijs blikt terug op de voorbije maanden en stelt vast dat dit voor iedereen in onderwijs een ongeziene situatie was die veel vragen heeft opgeworpen over de rol van technologie, de rol van afstandsonderwijs en de rol van de leraar. Heel wat scholen reageerden snel en creatief op de situatie en dat hebben we te danken aan tal van leraren en schoolhoofden. Tegelijk zag Muijs heel wat verschillen. Niet alle scholen konden even effectief afstandsonderwijs aanbieden. Ze hadden daar bijvoorbeeld de middelen niet voor of slaagden er moeilijk in ouders te bereiken met digitale middelen. Niet alle ouders en leerlingen maakten gebruik van het afstandsonderwijs.

Op de vraag hoe succesvol het afstandsonderwijs is geweest, antwoordt Muijs dat zonder afstandsonderwijs de situatie slechter was geweest dan nu. Dat wil niet zeggen dat er geen uitdagingen meer zijn. Studies wezen uit dat er in Engeland gemiddeld tussen 2,5 uur en 5 uur af-

standsonderwijs per week gebeurde. Dat is niet veel en het varieerde ook sterk. In het slechtste geval was er helemaal geen afstandsonderwijs. Die verschillen zijn bovendien niet willekeurig, maar zijn gelinkt aan de sociale achtergrond van de leerlingen. Hoe groot de achterstand precies zal zijn, weten we natuurlijk nog niet. Op basis van onderzoek naar de achterstand die leerlingen jaarlijks oplopen na de zomervakantie, verwacht Muijs dat de achterstand nu redelijk serieus zal zijn. Dan blijft de vraag hoe lang het zal duren om dat in te halen.

Problemen bij afstandsonderwijs

Muijs verwijst naar de inspanningen die in Engeland geleverd werden om het afstandsonderwijs op gang te brengen. Er waren een aantal nationale initiatieven: de BBC plaatste heel wat lessen online en betrok hierbij bekende mensen om het aantrekkelijker te maken. En ook de National Academy zette veel lessen online. Toch bleek het gebruik ervan beperkt en ongelijk. Tijdens diepgaander onderzoek signaleerden ouders verschillende problemen.

Ze geven aan dat het moeilijk is om de kinderen te motiveren om het afstandsonderwijs te doen. Dat is een grote uitdaging. In een klassituatie houdt de leraar de leerlingen gemotiveerd. Hij of zij zorgt ervoor dat leerlingen met hun aandacht bij de taak blijven, dat ze doen wat hen gevraagd wordt en als dat nodig is, stuurt de leraar het gedrag van de leer-

lingen bij. Thuis lukt dat veel moeilijker. Ouders werken vaak allebei en hebben ook andere taken. Als je thuis studeert, zijn er ook veel afleidingen. YouTube is slechts een muisklik verwijderd en dat is vaak een aantrekkelijk alternatief voor bijvoorbeeld een les fysica.

Ouders vertellen verder dat ze soms te weinig steun kregen van de school of te weinig informatie van de overheid om hun kinderen thuis te kunnen ondersteunen. Dat is begrijpelijk, omdat het ook voor de scholen zo'n ongewone en nieuwe situatie was. Ze hebben heel hard moeten werken om de omschakeling snel te maken. Het is niet verrassend dat er soms moeilijkheden opdoken of gaten waren in wat scholen konden doen voor ouders.

Ouders geven ook aan dat ze te weinig vakkennis en te weinig pedagogische kennis hebben. Dat toont aan hoe belangrijk de leraar is. Muijs hoopt dat mensen nu gaan beseffen hoe moeilijk de job van leraar is, dat het een grote professionaliteit vereist. Hij hoopt in de toekomst meer waardering te zien voor de job van leraar in onze samenleving.

De vierde moeilijke factor die ouders aangeven, is het gebrek aan tijd. Ouders werken en hebben ook andere dingen te doen. Het is vaak moeilijk om dan nog heel de dag met de kinderen bezig te zijn.

Ook online tellen pedagogische principes

Concluderend stelt Muijs dat afstandsonderwijs nuttig is geweest, maar zeker geen vervanger is van de leraar en de school. Afstandsonderwijs was behulpzaam, maar heeft niet alle problemen kunnen oplossen. Bovendien blijft de leraar ook bij afstandsonderwijs van

belang. De pedagogische principes, die belangrijk zijn om tot leren te komen, tellen zowel in de klas als online. In die zin is het nog maar de vraag of er zoiets bestaat als digitale didactiek.

- **Opvolging en feedback**

Een les online zetten en de leerling ernaar laten kijken, volstaan niet om ervoor te zorgen dat hij/zij leert. Dat is iets wat we in de klas nooit zouden doen, want we weten dat je, om iets te leren, om leerstof in het langetermijngeheugen op te slaan, moet oefenen, testen, feedback krijgen over hoe goed je de leerstof begrepen hebt en 'feed-forward' over wat de volgende stappen zijn die je moet zetten. Die zaken gelden evengoed online als in de klas.

- **Structuur**

Ook online is structuur belangrijk en telt het curriculum. We hebben in deze situatie heel snel moeten werken en soms konden we onvoldoende structureren. Het is belangrijk dat we in de toekomst nadenken hoe we dit doen: hoe lang mag mijn online les duren? Zet ik een quiz in? Hoe bouw ik interactie in? Hoe zorg ik voor opvolging? Een zorgvuldig design en doordachte uitwerking kunnen ook zorgen voor een betere toegankelijkheid voor specifieke doelgroepen.

Vooruitblikkend op de toekomst meent Muijs dat het inzetten van leertechnologie, voor afstandsonderwijs, maar ook in de klas, meer kan betekenen voor ons onderwijs dan het op dit ogenblik doet.

- **Kennis van de klas**

Je kan via digitale leertechnologie heel wat interessante dingen doen, maar de echte kennis over de leerlingen in de klas, dat is iets wat de leraar heeft. De leraar is het best in staat om ervoor te zorgen dat wat hij/zij doet echt aangepast is aan die klas. Hij/zij weet wat ze kennen, kent hun karakters en weet wat hun motivatie is. Elke klas is anders.

- **Sociaal contact**

Feedback van de leraar, sociaal contact met anderen, interactie en discussie met andere leerlingen, dat is belangrijk om hen te helpen leren. Ook daar bestaat interessante leertechnologie voor, maar het blijft moeilijk om dat op afstand te organiseren. Een meeting op Zoom is niet hetzelfde als mensen face to face zien. Toch is het erg belangrijk om de interactie ook bij online leren expliciet in te bouwen.

Blik vooruit

Vooruitblikkend op de toekomst meent Muijs dat het inzetten van leertechnologie, voor afstandsonderwijs, maar ook in de klas, meer kan betekenen voor ons onderwijs dan het op dit ogenblik doet. We kunnen bijvoorbeeld een stap vooruit zetten in huiswerk als we met leertechnologie onmiddellijk feedback kunnen inbouwen. Dat betekent niet dat elke leraar expert moet worden in het ontwerpen van leertechnologie of moet kunnen programmeren. We hebben gemakkelijk bruikbare modellen nodig, applicaties en programma's die eenvoudig te gebruiken zijn.

Wel moeten we nadenken over de pedagogische principes die ten grondslag liggen aan het effectief gebruik van leertechnologie. In een ideale situatie wordt leertechnologie dan ook ontworpen door een combinatie van mensen die de technische kennis hebben en mensen die de pedagogische kennis hebben. Dat moeten we meenemen naar de lerarenopleiding en in de professionele begeleiding van leraren. Het gebruik van leertechnologie betekent niet dat we alles wat we al doen en weten overboord moeten gooien. Leertechnologie, zowel binnen als buiten de klas, zal ook nooit de leraar kunnen vervangen. Ook wanneer we leertechnologie gebruiken, blijft de leraar van tel.

Daniel Muijs

Meer weten?

Interesse in de volledige uiteenzetting van professor Muijs? Herbekijk de opname van de startdag of beluister de podcast van 'Buiten de Krijtlijnen' via www.vlor.be/activiteiten/verslagen/startdag-2020.